

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№4(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 412 sahifa,
16-aprel, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	10
<i>Shermanova Feruza Djumaboyevna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarining o'quv ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlarining boshqaruv madaniyati	15
<i>Xurramov Anvar Vafqulovich</i>	
5–7 yoshli bolalar jismoniy rivojlanishida futbol o'yin elementlarining pedagogik ahamiyati	19
<i>Olim Ziyoyev Toshpulatovich</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijtimoiy kompetensiyalarini shakllantirish usullari.....	23
<i>Ashirov Abdirashid Ravshanovich, G'ulomova Durdona Shovkat qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda jismoniy sifatlarni rivojlantirish metodikasi	26
<i>Ashirov Abdirashid Ravshanovich, Olimjonova Humora</i>	
Algebra va funksiya: SAT matematikasining asosi	30
<i>Abdullayev G'ayratjon Mutalipovich</i>	
Psixologik savodxonlikning psixologik xizmat samaradorligini ta'minlashdagi nazariy va amaliy asoslari	34
<i>Fayzullayev Mirzaodil Mirzamurodovich</i>	
Zamonaviy ta'lim jarayonida talabalarda pedagogik odobni rivojlantirish muammosi	40
<i>Fayzullayeva Feruza Aktamjon qizi</i>	
Yosh oilalarning mustahkamligiga zamonaviy axborot vositalaridan foydalanishning ta'siri	44
<i>Kushakova Nargiza Islambaevna</i>	
Strategic Educational Management: Methods for Improving Teaching and Learning Outcomes	47
<i>Majitova Munisa Oybek qizi</i>	
Talabalarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	51
<i>Normurodova Qunduz Tursun qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida masofaviy ta'lim texnologiyalaridan foydalanish mexanizmlarini takomillashtirish	54
<i>Nurmaxmatov Lutfulla Abduxomid o'g'li</i>	
Savod o'rgatish davrida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish metodikasi	58
<i>Po'latova Sitora Olimjonovna</i>	
Yosh sportchilarni tarbiyalash va huquqiy himoya qilishning pedagogik mexanizmlari	62
<i>Rahmonov Amirshoh Abdumuxtorovich</i>	
Bo'lajak kimyo o'qituvchisining metodik tayyorgarligini takomillashtirish.....	66
<i>Shomurotova Sh. X.</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodika asoslari	70
<i>Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Raqamli savodxonlikni rivojlantirishda sun'iy intellekt vositalarining pedagogik va metodologik imkoniyatlari.....	73
<i>Shermanova Feruza Djumaboyevna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning ijtimoiy-emotsional kompetentligini rivojlantirishda art-pedagogik texnologiyalar .	77
<i>Suvanova Kamola Raimqul qizi</i>	
O'quvchilarning mustaqil fikrlash samaradorligini oshirishda muammoli ta'lim texnologiyasining o'rni.....	81
<i>Zikriyoyeva Feruza Sadullo qizi</i>	
Обучение основам ультразвуковой диагностики с использованием метода “Каждый учит каждого” ...	85
<i>Набиев Абдулло Абдувохидович</i>	
To'lepbergen Qayipbergenov asarlarida komil insonni tarbiyalash masalalari	88
<i>Xabibnazarova Saiyra Baxitbayevna</i>	

Alisher Navoiyning "Hayrat ul-abror" asari orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarida ma'naviy fazilatlarini shakllantirish	91
<i>Karamatova Dilfuza Sadinovna, Mahmudova Niginabonu Mizrof qizi</i>	
Ekologik muammoli vaziyatlar orqali kimyo fanida kreativ tafakkurni rivojlantirish metodikasi	96
<i>Ibodullayeva M. I., Dinnazarova F. S.</i>	
Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari asosida masofaviy ta'limni tashkil etish metodikasi	101
<i>Saydullayev Zafar Erkinovich</i>	
Talabalarni milliy hunarmandchilik vositasida samogen tarbiyalashda tarixiylik tamoyili	104
<i>Allanov Shuxrat Qilichovich</i>	
"Harry Potter" asarining o'zbekcha tarjimasida stilistik vositalarni qayta yaratish masalalari	108
<i>Fayziyev Baxodir Baxshilloevich</i>	
Maktabgacha ta'limda bolalar nutqini o'stirishning integratsiyalashgan texnologiyalaridan foydalanish	112
<i>Imamova Nilufar Zabiylulla qizi, Nurmatova Gulchexra Baxadirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida lingvistik kompetensiyani rivojlantirishning metodik asoslari	116
<i>Shukurova Zarina Mirobid qizi, Mambetova Lobar Mirzavali qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni milliy qadriyatlar asosida tarbiyalash	119
<i>Eshonqulova Ma'suda Habibovna</i>	
Yosh oilalarda nikoh barqarorligini ta'minlovchi psixologik omillar	123
<i>Islomova Ozoda Isomiddin qizi</i>	
Aqliy rivojlanishida orqada qolgan bolalarni inklyuziv ta'limda o'qitish metodologiyasi	127
<i>Abdullayeva Maftuna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotida xavfsiz psixologik muhit yaratishning pedagogik ahamiyati	131
<i>Turayeva Gulchexra Urayimovna, Ziyaeva Umida Xolmat qizi</i>	
STEAM asosida kollaborativ ta'lim muhitida metakompetensiyalarni rivojlantirish	135
<i>Axmadova Malika</i>	
Yosh sportchilarni sportga yo'naltirish va sportchilarni tanlash muammolari (futbol sport turi misolida)	139
<i>Xotamov Jaloliddin Xusniddin o'g'li</i>	
Biologiyada amaliy tajribalar o'tkazishning zamonaviy virtual yechimlari	143
<i>Mirzayeva Nodira Abduxamidovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik madaniyatni shakllantirishning ahamiyati	146
<i>D. P. Xodiyeva, M. Sh. To'rayeva</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativlikni shakllantirish metodikasi (texnologiya darslari misolida)	150
<i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Jurayeva Ozoda Ortiq qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda matematika fanini o'rgatishda raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish	154
<i>G'. Yu. Eshmirzayev</i>	
O'quvchilarning ilmiy tafakkurini rivojlantirishda kimyo ta'limining o'rni va o'ziga xos jihatlari	157
<i>Kamolova Nargiza Ibragimovna</i>	
Bilingvizm (ikki tillilik) sharoitida o'quvchilarning nutq madaniyatini rivojlantirishning pedagogik asoslari	161
<i>Mapruza Embergenova</i>	
Zamonaviy jamiyatda gender sotsializatsiyasi va psixologik jins xususiyatlari: maskulinlik, femininlik va androginlikning empirik tahlili	167
<i>Nasrullayeva Asolat Abdumalik qizi</i>	
Bo'lajak muhandislarda chiziqli tenglamalar sistemalari va ularning amaliy tatbiqlarini o'qitish haqida	171
<i>Qushmurotov Umurbek Ibadillayevich</i>	
Bo'lajak tibbiyot xodimlarining xorijiy til kompetensiyasini rivojlantirish bo'yicha tajriba-sinov ishlari natijalari	177
<i>Raximova Nigora Atakulovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ko'p ma'noli so'zlar ustida ishlash orqali nutqiy qobiliyatini rivojlantirish .	180
<i>Xo'jayeva Durdonaxon Maqsud qizi, Rustamova Zulfiya Xolmirzayevna</i>	
Pul qadriyatining o'smirlik davrida shakllanishiga ta'sir etuvchi milliy, ijtimoiy va psixologik omillar: iqtisodiy ijtimoiylashuvning psixodinamik yondashuvda tahlili	184
<i>Xolmuratova Mahbuba Maxmudovna</i>	

O'smirlarda koping xulq-atvor shakllanishida ota-ona va farzand o'rtasidagi munosabatlarning psixologik xususiyatlari Yarmatova Sanobar Jo'rayevna	189
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning matematik kompetensiyalarini rivojlantirishda interfaol metodlar Norquvatova Diyora Davron qizi	193
Teatr texnologiyalarini maktabgacha ta'limga integratsiya qilishning pedagogik shartlari Abdullayeva Aziza Abdurazzoq qizi, Salimova Dilmira Farxodovna	197
Системно-функциональное моделирование и эмпирический анализ нравственно-волевой детерминации в профессиональной деятельности военнослужащих Зохилов Нодирбек Улугбекович	201
Kimyo fanini o'qitishda muommali ta'lim metodining o'rnini va amaliy ahamiyati Kultayev Kuzibay Kazakbayevich	205
Rolli o'yinlar asosida maktabgacha yoshdagi bolalarni erta kasbga yo'naltirishning pedagogik shart-sharoitlari Niginabonu Fayzullayeva	209
Boshlang'ich sinflarda PIRLS va TIMSS talablariga mos ta'lim texnologiyalarini qo'llashning didaktik asoslari Qurbonova Maxtuma Fazliddinovna, Mamedova Maxfuza Erkinovna, Omonova Gulandom Davlatovna	214
Raqamli texnologiyalar vositasida virtual laboratoriyalarni o'qitish Tilovova Turdixol Baratovna	219
Hosila va uning tadbirlarini o'rgatishda zamonaviy yondashuvlar Absamatov Zuxriddin Axmad o'g'li	222
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining diskursiv kompetensiyasini shakllantirish texnologiyalarini amaliyotda qo'llash usullari Dauletnazarova Ainura Kayirbaevna	228
O'quvchilar o'rtasida bullingni oldini olish va pedagogik-psixologik omillarni bartaraf etish yo'llari U. A. Alibayeva	233
Yosh avlodning milliy tarbiyasini shakllantirishda xalq pedagogikasining pedagogik-psixologik mexanizmlari O. K. Kadambayeva	236
Bo'lajak logopedlar rinolaliyani og'ir nutq nuqsoni sifatida o'rganishda qo'llaniladigan topshiriqlarning ahamiyati Achilova Sevara Djasirkulovna	240
Tarjima mashqlari orqali nemis tili (DaF) darsida kommunikativ kompetensiyani shakllantirish Musayeva Guzal Ne'matillayevna	243
O'tkir Rahmat she'rlari lingvopoetikasi Xoldarova Gulchehra Tajibayevna	247
Проблемы и тенденции развития грамматики русского языка Юлдашев Баходир Бекмуратович	250
O'smir taekvondochilarning qo'l-oyoq kuchining an'anaviy mashg'ulotlar davomida o'sish sur'ati A. X. Norov	253
Инновационные педагогические технологии в преподавании русского языка и проблемы повышения качества подготовки кадров Адилова Солияхон	259
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining qobiliyatlari va imkoniyatlarini rivojlantirish Muminjonova Muhayyo G'ulomovna	263
Nutqning ijtimoiy-psixologik va lingvistik xususiyatlari Sh. I. Nurmatova, G. B. Xujamova	268
Boshlang'ich sinflarda kreativ ta'lim muhitini shakllantirish va o'quv materiallarining ahamiyati Abdullayeva Uljalg'as Tulegen qizi	271
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxsiy pedagogik kompetensiyani aniqlash metodologiyasi D. O'. Yo'ldosheva, J. A. Jovlijev	274

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarga badiiy adabiyot vositasida ijtimoiy xulq madaniyati bilan tanishtirishning ahamiyati.....	278
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Using the Method of Mnemonics in Teaching English Idioms: Enhancing Retention and Comprehension in EFL Learners	281
<i>Dusmamadova Gulsum Shukhratovna</i>	
Sun'iy intellekt asosida shaxsiylashtirilgan matematika ta'limining o'quvchilar natijalariga ta'siri	284
<i>Jurayeva Gulshanoy Turdiyevna</i>	
Talabalarda sanogen tafakkurni rivojlantirishda axborot oqimlarining ijobiy ta'sirlari.....	288
<i>Karimova Umida Alijon qizi</i>	
Viruslar replikasiyasining molekulyar asoslari va uni o'qitishda "Case-study" metodining samaradorligi.....	293
<i>O'. E. Xo'janazarov, B. B. Ishmo'minov, M. Fayzieva, M. Xayitmuratova</i>	
Psixodiagnostik metodikalar asosida talabalarning xarakter aksentuatsiyasining gender farqlarini o'rganish	298
<i>Sh. Allanazarova, R. Janabaeva</i>	
"Muhofazaga olingan hududlar" modulidan talabalarning bilimni nazorat qilishga mo'ljallangan nostandart testlardan foydalanish metodikasi	301
<i>Saidmuratov Shoxid Xusanovich, Ishmo'minov Bobur Botir o'g'li, Abduvohidova Madina Ilhomjon qizi, Matkomilova Feruza Xasan qizi</i>	
Ergonomik yondashuv asosida registrator ofisi ish jarayonlarini modellashtirish va takomillashtirish	307
<i>To'xtamurodov Azizbek Azimjon o'g'li</i>	
Sport turlarini tasniflash va sport mashg'ulotlarini kompleks monitoring qilishning ilmiy-metodologik asoslari	311
<i>Ilhomjon Axmedovich Tursunaliyev</i>	
Понятие академической грамотности в современной педагогике и лингводидактике	315
<i>Худжамова Хуснора Диёр кизи</i>	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual qobiliyatini shakllantirish ijtimoiy muammo sifatida.....	318
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Ethnolinguistic Aspects of Ecological Ethics: Conceptualizing "Nature" in English and Uzbek Phraseological Systems	325
<i>Zubaydullayeva Zarina</i>	
Matematik mantiq asosida oliy ta'lim talabalari uchun mantiqiy tafakkurni rivojlantirishning bosqichli-integrativ metodikasini takomillashtirish	329
<i>Zaxiriddinova Shahlo Zahiriddin qizi</i>	
Parataekvondochilar-ning musobaqa oldi tayyorgarligi: ilmiy-asoslangan yondashuv va samaradorlik tahlili	334
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	
Developing Functional Literacy Through Combined Interactive Strategies in Secondary School.....	337
<i>Matkarimova Nurjamal Sultamurat qizi</i>	
Bolaning ijtimoiylashuvida ertaklarning tutgan o'rni va ahamiyati.....	343
<i>Ergasheva Mastura Isaqul qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim tizimida ekologik tarbiyani amalga oshirishning pedagogik shart-sharoitlari.....	347
<i>Abdimovna Muhayyo Samadullayevna</i>	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy pedagogik faoliyatga tayyorlash.....	352
<i>Anorjonova Komila Xayyom qizi</i>	
Dual ta'lim tizimida Germaniya tajribasi.....	356
<i>Davlatov Keldiyor Davlatovich</i>	
Talabalarning mustaqil ta'limni nazariy asoslari, tasniflari va o'qitish metodlari.....	359
<i>Jumayev Ruzokul Xoliqulovich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida zamonaviy pedagogik boshqaruv tizimi.....	364
<i>Jurayeva Shalola Dehqonboyevna</i>	

O'zbekiston sharoitida gospital pedagogikaning rivojida o'zbek va rus tillarining o'rni va ahamiyati	369
<i>Munira Khodjakhanova</i>	
Zamonaviy ilg'or xorijiy tajribalar asosida hasharotlar mavzusini o'qitishda kreativ usullarni qo'llashning immersiv imkoniyatlari	372
<i>Raxmatova Salima Togaymuradovna</i>	
O'zbekiston janubiy hududlarida brokkoli yetishtirishda agrotexnik tadbirlarni optimallashtirish metodikasi.	377
<i>Salomov Boxodir Salomovich</i>	
O'quvchi yoshlarda iqtisodiy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	382
<i>Shoimova Gulxayo Sherzod qizi</i>	
Matematika va musiqa uyg'unligi orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish.....	387
<i>Umarova Munajatxon Xolmuxamedovna</i>	
Chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlik fani o'qituvchilarini tayyorlashning nazariyasi va metodikasi...	391
<i>Uzoqov Akram Avazovich</i>	
Noqonuniy xatti-harakatlarning kelib chiqishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-pisixologik va pedagogik omillar.....	394
<i>Xolliqov Allamurod Abdijabbor o'g'li</i>	
Training Future Speech Therapists to Address Sensory Discrimination Disorders in Preschool Children....	399
<i>Xudayarova Dilnoza Mirvali kizi</i>	
6-sinf adabiyot fanidan Abay va Avaz O'tar ijodini o'rganish darslarida o'quvchilarning adabiy-nutqiy kompetensiyalarini rivojlantirish	402
<i>Yuldasheva Noila Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosi: nazariy tahlil va yondashuvlar	406
<i>Ziyodova Zarina Qodir qizi</i>	

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING O'QUV-BILISH FAOLIYATINI LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOSI: NAZARIY TAHLIL VA YONDASHUVLAR

Ziyodova Zarina Qodir qizi

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

"Pedagogika nazariyasi va tarixi" yo'nalishi 1-kurs magistranti

<https://orcid.org/0009-0006-8802-3902>

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosi nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining nafaqat bilim beruvchi, balki o'quv jarayonini samarali loyihalovchi subyekt sifatidagi roli ortib borayotgani asoslab beriladi. Tadqiqot davomida kompetentlikka asoslangan yondashuv, tizimli-faoliyatli yondashuv hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyalari asosida o'quv-bilish faoliyatini loyihalashning pedagogik mexanizmlari ochib beriladi. Shuningdek, bo'lajak o'qituvchilarda mazkur kompetentlikni shakllantirishga ta'sir etuvchi omillar, metodlar va pedagogik shart-sharoitlar tahlil qilinadi. Natijada o'quv-bilish faoliyatini samarali loyihalash orqali ta'lim sifati va o'quvchilarning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish mumkinligi xulosalanadi.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, kompetentlik, o'quv-bilish faoliyati, loyihalash kompetensiyasi, pedagogik yondashuvlar, tizimli-faoliyatli yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, ta'lim sifati, pedagogik texnologiyalar, mustaqil fikrlash.

Abstract: This article provides a theoretical analysis of the problem of developing the competence of designing educational-cognitive activities in future teachers. It substantiates the increasing role of teachers in the modern education system not only as knowledge transmitters but also as designers of effective learning processes. The study reveals pedagogical mechanisms for designing educational-cognitive activities based on competence-based, system-activity, and learner-centered approaches. In addition, the factors, methods, and pedagogical conditions influencing the development of this competence in future teachers are analyzed. As a result, it is concluded that effective design of educational-cognitive activities contributes to improving the quality of education and developing students' independent thinking skills.

Key words: future teacher, competence, educational-cognitive activity, design competence, pedagogical approaches, system-activity approach, learner-centered education, quality of education, pedagogical technologies, independent thinking.

Аннотация: В данной статье представлен теоретический анализ проблемы развития компетентности проектирования учебно-познавательной деятельности у будущих учителей. Обосновывается возрастание роли учителя в современной системе образования не только как носителя знаний, но и как субъекта, способного эффективно проектировать образовательный процесс. В ходе исследования раскрываются педагогические механизмы проектирования учебно-познавательной деятельности на основе компетентностного, системно-деятельностного и личностно-ориентированного подходов. Также анализируются факторы, методы и педагогические условия, влияющие на формирование данной компетентности у будущих учителей. В результате делается вывод о том, что эффективное проектирование учебно-познавательной деятельности способствует повышению качества образования и развитию самостоятельного мышления учащихся.

Ключевые слова: будущий учитель, компетентность, учебно-познавательная деятельность, проектировочная компетентность, педагогические подходы, системно-деятельностный подход, личностно-ориентированное обучение, качество образования, педагогические технологии, самостоятельное мышление.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida yuz berayotgan tub o'zgarishlar o'qituvchining kasbiy faoliyatiga qo'yilayotgan talablarni yanada kuchaytirmoqda. Bugungi kunda o'qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o'quv jarayonini samarali tashkil etuvchi, uni oldindan rejalashtira oladigan va o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyatini ongli ravishda loyihalaydigan mutaxassis sifatida namoyon bo'lishi zarur. Shu jihatdan bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish dolzarb pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Ta'lim jarayonini modernizatsiya qilish, kompetensiyaviy yondashuvni joriy etish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish o'qituvchidan yuqori darajadagi kasbiy tayyorgarlikni talab qiladi. Ayniqsa, o'quvchilarning mustaqil fikrlash, muammoni hal qilish, ijodiy yondashuv kabi ko'nikmalarini shakllantirishda o'qituvchining o'quv-bilish faoliyatini to'g'ri loyihalay olishi muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa pedagog kadrlarni tayyorlash tizimida mazkur kompetentlikni shakllantirish va rivojlantirish masalasini chuqur o'rganishni taqozo etadi.

Mazkur tadqiqotning dolzarbligi shundaki, hozirgi kunda ta'lim jarayonida nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish, o'quvchilarning faol ishtirokini ta'minlash hamda individual xususiyatlarini hisobga olish asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarda o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini shakllantirishning nazariy asoslarini aniqlash, samarali yondashuv va metodlarni ishlab chiqish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Tadqiqotning maqsadi – bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosini nazariy jihatdan tahlil qilish hamda ushbu jarayonni samarali tashkil etishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlarni aniqlashdan iborat. Mazkur maqsadga erishish uchun tegishli ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, mavjud pedagogik tajribalarni o'rganish hamda zamonaviy ta'lim konsepsiyalarini tizimli ravishda yoritish zarur.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili

Bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosi zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda kompetensiyaviy yondashuvning markaziy yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. Ushbu masala ta'lim jarayonini loyihalash, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi hamda o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtirish bilan bevosita bog'liq.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy adabiyotlarda kompetensiya va kompetentlik tushunchalari turlicha talqin qilinadi.

Xususan, I.A. Zimnyaya kompetentlikni shaxsning bilim, ko'nikma va tajribaga asoslangan integral sifati sifatida izohlaydi hamda uni faoliyat samaradorligini ta'minlovchi asosiy omil deb hisoblaydi ^[1].

V.A. Slastenin esa pedagogik kompetentlikni o'qituvchining kasbiy faoliyatni samarali tashkil etish qobiliyati sifatida yoritadi va uning tarkibiga loyihalash, prognostik hamda refleksiv komponentlarni kiritadi ^[2].

O'quv jarayonini loyihalash masalasi pedagogik texnologiyalar doirasida ham keng o'rganilgan.

V.P. Bepalko ta'lim jarayonini loyihalashni aniq maqsad, natija va nazorat mezonlariga asoslangan tizimli jarayon sifatida ko'rsatadi ^[3]. Uning fikricha, o'qituvchi ta'lim mazmunini oldindan modellashtira olishi va o'quvchilarning kutilgan natijaga erishish yo'llarini aniqlashi lozim.

Tizimli-faoliyatli yondashuv asoschilaridan biri L.S. Vygotskiy o'quv faoliyatini ijtimoiy-madaniy jarayon sifatida talqin qilib, bilish jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik muhimligini ta'kidlaydi ^[4].

A.N. Leontyev esa faoliyat nazariyasida o'quv faoliyatining motiv, maqsad va harakatlar tizimi orqali shakllanishini asoslab beradi ^[5].

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasida I.S. Yakimanskaya o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olish va ta'lim jarayonini shaxsiy rivojlanishga yo'naltirish zarurligini ta'kidlaydi ^[6]. Bu yondashuv o'qituvchining loyihalash kompetentligini yanada muhim qiladi, chunki u har bir o'quvchi uchun mos ta'lim strategiyasini ishlab chiqishni talab etadi.

Mahalliy olimlardan Sh. Sh. Shodmonova va M. Ochilovlarning tadqiqotlarida pedagogik texnologiyalarni joriy etish va o'quv jarayonini modernizatsiya qilish masalalari yoritilib, o'qituvchining innovatsion faoliyati muhim omil sifatida ko'rsatiladi ^[7]. Ularning fikricha, zamonaviy o'qituvchi ta'limni faqat tashkil etuvchi emas, balki uni loyihalovchi subyekt bo'lishi lozim.

Shuningdek, pedagog kadrlarni tayyorlash tizimida kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish masalasi E. G'oziyevning ishlarida ham tahlil qilingan bo'lib, unda kasbiy refleksiya va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyati pedagogik kompetentlikning muhim komponenti sifatida ko'rsatiladi ^[8].

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligi murakkab integrativ tuzilma bo'lib, u pedagogik, psixologik va metodik bilimlarning uyg'unlashuvini talab etadi. Bu kompetentlikni rivojlantirish esa bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosini nazariy va amaliy jihatdan o'rganishga qaratilgan bo'lib, unda zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlar metodologik asos sifatida tanlab olindi.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, tizimli-faoliyatli yondashuv hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi tashkil etadi. Kompetensiyaviy yondashuv bo'lajak o'qituvchining kasbiy faoliyatga tayyorgarligini bilim, ko'nikma va malakalarning integratsiyalashgan tizimi sifatida qaraydi. Tizimli-faoliyatli yondashuv esa o'quv jarayonini yaxlit tizim sifatida tahlil qilish, undagi komponentlarning o'zaro bog'liqligini aniqlash hamda faoliyat orqali shaxs rivojlanishini ta'minlashga asoslanadi. Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvi esa har bir o'quvchining individual xususiyatlari, qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olishni nazarda tutadi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

1. **Nazariy tahlil va sintez** – pedagogik, psixologik va metodik adabiyotlarni o'rganish orqali asosiy tushunchalar va ilmiy yondashuvlarni umumlashtirish uchun qo'llanildi.
2. **Qiyosiy tahlil** – turli olimlar va tadqiqotchilarning qarashlarini solishtirish hamda umumiy va farqli jihatlarni aniqlash maqsadida ishlatildi.
3. **Umumlashtirish va tizimlashtirish** – olingan nazariy ma'lumotlarni mantiqiy tizimga keltirish va xulosalar chiqarish uchun qo'llanildi.
4. **Modellashtirish** – o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirishning konseptual modeli ishlab chiqish uchun foydalanildi.

Shuningdek, tadqiqotda pedagogik jarayonni ilmiy asosda tahlil qilishda induksiya va deduksiya usullari ham muhim o'rin egalladi. Induksiya orqali alohida pedagogik hodisalardan umumiy xulosalar chiqarilgan bo'lsa, deduksiya yordamida umumiy nazariy qoidalar asosida xususiy holatlar tahlil qilingan.

Tadqiqotning axborot bazasini zamonaviy ilmiy adabiyotlar, pedagogik tajribalar, milliy va xalqaro ta'lim standartlari hamda ilg'or pedagogik amaliyotlar tashkil etdi.

Mazkur tadqiqotda bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosini har tomonlama o'rganish maqsadida nazariy, empirik va tahliliy usullar majmuasidan foydalanildi. Tadqiqot usullari muammoning mohiyatini ochish, mavjud holatni tahlil qilish, pedagogik jarayonlarni izohlash hamda ilmiy asoslangan xulosalar ishlab chiqishga yo'naltirildi.

Birinchi navbatda nazariy tadqiqot usullari qo'llanildi. Ushbu usul orqali pedagogika, psixologiya, didaktika va ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy manbalar chuqur o'rganildi. Kompetensiya, kompetentlik, o'quv-bilish faoliyati, loyihalash kompetensiyasi kabi asosiy tushunchalarning ilmiy talqinlari tahlil qilindi. Turli olimlarning qarashlari solishtirilib, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlanib, integratsiyalashgan nazariy xulosa shakllantirildi. Nazariy tahlil jarayonida ilmiy adabiyotlar, dissertatsiyalar, monografiyalar hamda zamonaviy ta'lim konsepsiyalari o'rganildi.

Qiyosiy tahlil usuli orqali mahalliy va xorijiy ilmiy maktablarning yondashuvlari taqqoslandi. Xususan, kompetensiyaviy yondashuvni rivojlantirish, o'qituvchining loyihalash faoliyati va o'quv jarayonini modellashtirish bo'yicha turli ilmiy qarashlar solishtirildi. Ushbu usul ilg'or tajribalarni aniqlash va samarali yondashuvlarni ajratib olish imkonini berdi.

Tizimli tahlil usuli tadqiqotda muhim o'rin egalladi. Bu usul orqali o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligi yaxlit tizim sifatida ko'rib chiqildi. Uning tarkibiy komponentlari (motivatsion, kognitiv, faoliyatli, refleksiv) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik o'rganildi. Shuningdek, pedagogik jarayonning maqsad, mazmun, metod, vosita va natija komponentlari tizimli ravishda tahlil qilindi.

Sintez va umumlashtirish usullari yordamida turli manbalardan olingan ma'lumotlar birlashtirildi va yagona ilmiy konsepsiya ishlab chiqildi. Bu usul kompetentlikni rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillarni umumiy tizimga keltirishda muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Induksiya va deduksiya usullari ham tadqiqotda keng qo'llanildi. Induksiya orqali alohida pedagogik holatlar va tajribalar asosida umumiy xulosalar chiqarildi, deduksiya yordamida esa umumiy nazariy qoidalar asosida aniq pedagogik vaziyatlar tahlil qilindi.

Modellashtirish usuli orqali bo'lajak o'qituvchilarda o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan konseptual model ishlab chiqildi. Ushbu modelda maqsad, mazmun, bosqichlar, metodlar va kutilayotgan natijalar o'zaro bog'liq tizim sifatida ifodalandi.

Bundan tashqari, kontent-tahlil usuli ham qo'llanilib, ilmiy matnlar, me'yoriy hujjatlar va pedagogik tajribalar mazmuni tahlil qilindi. Bu usul orqali kompetentlikni shakllantirishga oid asosiy tendensiyalar aniqlab olindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosini nazariy jihatdan chuqur tahlil qilish va uning pedagogik asoslarini ochib berishga qaratildi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligi murakkab integrativ kasbiy sifat bo'lib, u o'qituvchining ta'lim jarayonini oldindan rejalashtirish, tashkil etish, boshqarish va natijalarni baholash qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Bu kompetentlik zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining professional tayyorgarligini belgilovchi asosiy omillardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, ushbu kompetentlik bir nechta tarkibiy komponentlardan iborat bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Motivatsion komponent o'qituvchining kasbga bo'lgan qiziqishi, ichki ehtiyoji va innovatsion faoliyatga intilishini ifodalaydi. Kognitiv komponent pedagogik bilimlar tizimi, didaktik asoslar va metodik tushunchalarni qamrab oladi. Faoliyatli komponent esa o'quv jarayonini loyihalash, rejalashtirish va amalga oshirish ko'nikmalarini ifodalaydi. Refleksiv komponent o'qituvchining o'z faoliyatini tahlil qilish, baholash va takomillashtirish qobiliyatini aks ettiradi. Ushbu komponentlarning uyg'un rivojlanishi kasbiy kompetentlikning yuqori darajasini ta'minlaydi.

Muhokama jarayonida shuni ta'kidlash mumkinki, zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchining roli tubdan o'zgarib bormoqda. U endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki ta'lim jarayonini loyihalovchi, o'quvchilarning bilish faoliyatini boshqaruvchi va ularning individual rivojlanish traektoriyasini belgilovchi subyekt sifatida qaralmoqda. Bu esa bo'lajak o'qituvchilardan yuqori darajadagi loyihalash kompetentligini talab etadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini samarali rivojlantirish uchun ta'lim jarayonida bir qator pedagogik shart-sharoitlar yaratilishi zarur. Birinchi navbatda ta'lim jarayonini kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etish muhim hisoblanadi, chunki bu yondashuv bilimlarni amaliy faoliyat bilan bog'lash imkonini beradi. Ikkinchidan, interfaol metodlardan keng foydalanish o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularni mustaqil fikrlashga undaydi. Uchinchidan, muammoli ta'lim va loyihaviy o'qitish texnologiyalari o'quv jarayonini real hayotiy vaziyatlarga yaqinlashtiradi va kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot davomida aniqlanishicha, amaliy mashg'ulotlar va pedagogik amaliyot loyihalash kompetentligini rivojlantirishda eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Chunki aynan amaliy faoliyat jarayonida bo'lajak o'qituvchilar nazariy bilimlarni real pedagogik vaziyatlarda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa ularning mustaqil qaror qabul qilish, tezkor vaziyatlarni tahlil qilish va optimal yechim topish qobiliyatlarini rivojlantiradi.

Muhokama natijalari shuni ham ko'rsatadiki, zamonaviy raqamli ta'lim muhitining rivojlanishi o'quv-bilish faoliyatini loyihalash jarayoniga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonini individuallashtirish, interaktivlashtirish va samaradorligini oshirish imkonini beradi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarda raqamli pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Biroq tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatadiki, ayrim holatlarda ta'lim jarayonida an'anaviy yondashuvlar ustunlik qilmoqda va bu holat innovatsion kompetensiyalarni rivojlantirishni sekinlashtirishi mumkin. Shu sababli o'quv dasturlarini modernizatsiya qilish, innovatsion metodlarni keng joriy etish va pedagoglarning metodik tayyorgarligini kuchaytirish zarur. Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish jarayonini nazariy va metodik jihatdan asoslashga qaratilgan bo'lib, unda turli ilmiy materiallar va pedagogik-metodik vositalardan foydalanildi.

Tadqiqotning material bazasini pedagogika, psixologiya va ta'lim texnologiyalariga oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, dissertatsiyalar, ilmiy maqolalar hamda xalqaro va milliy ta'lim standartlari tashkil etdi. Shuningdek, kompetensiyaviy yondashuvga oid normativ hujjatlar, o'quv dasturlari va metodik qo'llanmalar ham material sifatida tahlil qilindi. Bu manbalar orqali o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligining nazariy asoslari, tuzilishi va rivojlantirish mexanizmlari o'rganildi. Bundan tashqari, ilg'or pedagogik tajribalar, innovatsion ta'lim texnologiyalari va zamonaviy o'qitish modellari ham material sifatida jalb etildi. Xususan, kompetensiyaga yo'naltirilgan ta'lim, muammoli o'qitish, loyihaviy ta'lim va interfaol metodlar bo'yicha amaliy tajribalar tahlil qilindi.

Tadqiqotda qo'llanilgan metodlar tizimi quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oldi:

Avvalo, nazariy metodlar (tahlil, sintez, umumlashtirish, qiyoslash) yordamida ilmiy manbalar o'rganildi va asosiy tushunchalar mazmuni ochib berildi. Ushbu metodlar kompetentlik, loyihalash faoliyati va o'quv-bilish jarayonining nazariy asoslarini aniqlashga xizmat qildi.

Tizimli yondashuv metodi orqali o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligining tarkibiy qismlari yaxlit tizim sifatida tahlil qilindi. Bu metod kompetentlikni shakllantirish jarayonining bosqichlari va elementlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi.

Modellashtirish metodi asosida bo'lajak o'qituvchilarda loyihalash kompetentligini rivojlantirishga yo'naltirilgan konseptual model ishlab chiqildi. Ushbu modelda maqsad, mazmun, shakl, metod va natija komponentlari o'zaro uyg'unlashtirildi. Shuningdek, kontent-tahlil metodi yordamida ilmiy va metodik manbalar mazmuni tizimli ravishda o'rganildi, asosiy g'oyalar va tendensiyalar ajratib olindi.

Tadqiqot jarayonida induktiv va deduktiv metodlar ham qo'llanilib, pedagogik hodisalarni umumiydan xususiyya va xususiyyadan umumiyga qarab tahlil qilish amalga oshirildi. Natijada, tanlangan materiallar va metodlar tadqiqot muammosini ilmiy asosda chuqur o'rganish, mavjud holatni tahlil qilish hamda amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun yetarli sharoit yaratdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot bo'lajak o'qituvchilarning o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirish muammosini nazariy jihatdan o'rganishga bag'ishlandi. Olib borilgan tahlillar asosida shuni xulosa qilish mumkinki, o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligi zamonaviy o'qituvchining kasbiy tayyorgarligida markaziy o'rin egallaydi va ta'lim jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biri hisoblanadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ushbu kompetentlik murakkab integrativ tuzilma bo'lib, u motivatsion, kognitiv, faoliyatli va refleksiv komponentlarning o'zaro uyg'unligida shakllanadi va rivojlanadi. Har bir komponent o'qituvchining kasbiy faoliyatida alohida ahamiyatga ega bo'lib, ularning birgalikdagi rivojlanishi pedagogning ta'lim jarayonini samarali loyihalash imkoniyatini ta'minlaydi.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida kompetensiyaviy yondashuv, tizimli-faoliyatli yondashuv hamda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlari ushbu kompetentlikni rivojlantirishning asosiy ilmiy-metodik asosi ekanligi aniqlandi. Ushbu yondashuvlar o'quv jarayonini nafaqat tashkil etish, balki uni oldindan loyihalash va boshqarish imkonini beradi.

O'rganilgan natijalar shuni ko'rsatadiki, bo'lajak o'qituvchilarda o'quv-bilish faoliyatini loyihalash kompetentligini rivojlantirishda interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyihaviy o'qitish va raqamli ta'lim texnologiyalaridan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega. Bu esa ularning amaliy kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Зимняя И.А. Компетентный подход в образовании. Москва, 2003.
2. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Шиянов Э.Н. Педагогика. Москва: Академия, 2010.
3. Беспалко В.П. Слагаемые педагогической технологии. Москва, 1989.
4. Vygotsky L.S. Mind in Society. Cambridge: Harvard University Press, 1978.
5. Leontiev A.N. Activity, Consciousness, and Personality. Moskva, 1975.
6. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. Москва, 1996.
7. Давыдов В.В. Теория развивающего обучения. Москва, 1996.
8. Элконин Д.Б. Психология обучения младших школьников. Москва, 1989.
9. Полат Э.С. Новые педагогические и информационные технологии в образовании. Москва, 2008.
10. Klarin M.V. Innovatsionnye modeli obucheniya. Moskva, 2004.
11. Shodmonova Sh.Sh. Pedagogik texnologiyalar va ta'lim samaradorligi. Toshkent, 2015.
12. Ochilov M. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2012.
13. G'oziyev E.G'. Umumiy psixologiya. Toshkent, 2008.
14. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent, 2008.
15. Tolipov O', Usmonboeva M. Pedagogik texnologiyalar. Toshkent, 2006.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №4(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.